

Handläggare: Inger Lempke
Telefon: 508 20 147

Till
Enskede- Årsta- Vantörs
stadsdelsnämnd

Skolinspektionens granskning av förskolorna i Enskede-Årsta-Vantör

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsförvaltningens rapport läggs till handlingarna.

Leif Sjöholm
Stadsdelsdirektör

Elisabeth Richter Hagert
Avdelningschef förskola och fritid

Sammanfattning

Skolinspektionen har under våren granskat verksamheten i de kommunala förskolorna i Stockholm. Granskningen har gjorts genom intervjuer med personal, chefer och föräldrar samt via granskningar av dokument. Tillsynen av Enskede-Årsta-Vantörs förskoleverksamhet genomfördes den 4-11 april 2011. Ansvariga för tillsynen var utredarna Malin Forsman och Magdalena Molin. Kommunbeslutet presenterades 2011-09-27 och samma dag skedde en muntlig återrapportering till företrädare för Stockholms kommun. En genomgång med förskolecheferna har sedan ägt rum på stadsdelsförvaltningen.

Staden ska återkomma till Skolinspektionen med ett svar i början på år 2012 med anledningen av granskningen. Stadsdelsförvaltningen ska inarbeta lämpliga åtgärder i verksamhetsplanen för 2012.

Tillsynen inriktas mot fyra huvudområden som i sin tur utgörs av nio bedömningsområden inom vilka 26 bedömningspunkter granskats (Bilaga 1).

Resultatet för Enskede-Årsta-Vantör ansluter i huvudsak till resultaten för övriga stadsdelar i Stockholm.

Redovisningen

I ”Kommunbeslut efter tillsyn av förskoleverksamheten i Stockholms kommun” redovisas en helhetsbedömning och beslut samt enskilda protokoll per stadsdel. Eftersom rapporten är mycket omfattande hänvisas av miljöskäl till Skolinspektionens webbplats <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Rapporter/spara-2011/tillsyn-Stockholm-forskolan.pdf>

Redovisningen är i första hand en avvikelserapportering. Avvikelsen kan röra enstaka avdelningar eller förskolor. Ingen hänsyn tas till det totala antalet förskolor/avdelningar inom stadsdelen (i dagsläget 225 avdelningar i Enskede-Årsta-Vantör) och man anger inte vilken eller vilka avdelningar/förskolor man syftar på.

I protokollet anges vad som granskats och bristområden har markerats. I en bedömningsbilaga görs bedömningar med hänvisning till lagtext och det finns en beskrivning och motivering till förskolans bristområden.

Generella slutsatser för Stockholms förskolor

Inspektionens generella slutsatser är att:

- förskolorna bedriver generellt en god pedagogisk verksamhet, men det finns förskolor där verksamheten blir mer av omsorg än planerad pedagogisk verksamhet
- det finns ett väl utvecklat system för kvalitetsarbete, men det finns förskolor där uppföljningen behöver förbättras
- rutinerna för att kartlägga barn som behöver extra stöd och åtgärderna utifrån detta fungerar bra
- en majoritet av förskolorna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete, men det förebyggande arbetet kan förbättras på några förskolor
- modersmålsstödet bör utvecklas på förskolor i flera stadsdelar
- förskolorna har kommit olika långt i arbetet kring könsroller och mönster
- stadens övergripande arbete med tillståndgivning för och tillsyn av fristående förskolor fungerar enligt regelverket.

Avvikelser för Enskede-Årsta-Vantör

Resultatet för Enskede-Årsta-Vantör ansluter i huvudsak till resultaten för övriga stadsdelar i Stockholm. Nedan beskrivs vilka brister inom förskoleverksamheten i

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdel som tillsynen identifierat och som staden måste åtgärda. Bristerna kommenteras också av stadsdelsförvaltningen.

Skolinspektionens bedömning:

Alla förskolor präglas inte fullt ut av en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet.

Skolinspektionens motivering:

Flera av förskolorna erbjuder barnen en pedagogisk verksamhet som utgår från de nationella målen. Det finns dock förskolor där fokus ligger mer på omsorg än en verksamhet med ett planerat pedagogiskt innehåll. I intervjuer med ett urval av föräldrar och personal uppges att orsaken till detta bland annat kan vara stor personalomsättning, avsaknad av utbildad personal och sjukskrivningar. Detta leder enligt föräldrar och personal till att den pedagogiska verksamheten blir eftersatt och att barnen inte alltid får möjlighet att utveckla de förmågor som läroplanen föreskriver. I intervjuer med förskolechefer framkommer att förskolecheferna arbetar aktivt för att personalen ska arbeta utifrån de nationella målen, men de bekräftar att det finns förskolor och avdelningar som inte kommit lika långt i arbetet med att omsätta läroplanen och inte befäst kunskapen i samma utsträckning som en del andra förskolor.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

I augusti startade ett gemensamt utvecklingsarbete kring resultatbaserad styrning ”TUFF” (tydlig uppföljning för förskolan) där alla förskoleområden inom stadsdelen ingår. Deltagare är förskolornas ledningsgrupper, controller, Pa-konsult och staben för förskoleavdelningen (totalt ca 45 personer). Syftet är att öka intern samhörighet och samsyn inom Enskede-Årsta-Vantörs förskolor samt att öka den externa tydligheten gentemot brukare, förvaltning och politiker. Läroplanen, lokala styrdokument och tidigare kvalitetsarbete ligger till grund för arbetet som förväntas resultera i en jämnare kvalitet på förskolorna inom hela stadsdelen. I arbetet ingår att nå samsyn kring förväntade resultat och att utveckla mätmetoder som möjliggör tydligare redovisningar och jämförelser. Parallellt med detta pågår utbildningsinsatser för implementering av den reviderade läroplanen. Den satsningen, som dels sker lokalt och dels centralt, omfattas av alla anställda inom förskolan.

Skolinspektionens bedömning:

Personalen i förskoleverksamheten har inte i tillräcklig utsträckning sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Skolinspektionens motivering:

En del av förskolornas avdelningar saknar helt personal med pedagogisk högskoleutbildning. Enligt förskolechefer och personal får det konsekvenser för

verksamhetens kvalitet och skapar sämre förutsättningar att omsätta läroplanens intentioner fullt ut. Det finns förskolor där förskolans läroplan inte omsätts fullt ut vilket enligt förskolechefer och personal kan förklaras med personalens utbildningsnivå. Av den nationella statistiken för 2010 framgår att 41 procent av personalen i Stockholms kommun har pedagogisk högskoleutbildning i jämförelse med rikets 54 procent. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdel ligger i paritet med kommunen och andelen personal med högskoleutbildning varierar mellan enheter och förskolor.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

I Enskede-Årsta-Vantör ökar befolkningen och därmed behovet av förskoleplatser. Ca 10- 15 nya avdelningar öppnas varje år, vilket bidragit till att behovet av nya förskollärare varit och är mycket stort. Det gäller såväl för att öka andelen förskollärare i befintliga avdelningar som för att täcka behoven i de nyöppnade avdelningarna. Eftersom tillgången på utbildade förskollärare är mindre än efterfrågan har andelen förskollärare i stadsdelen därför inte ökat.

Stadsdelsförvaltningen behöver se över hur verksamheten organiseras för att säkerställa att arbetet, i enlighet med nya skollagen, leds av behörig pedagogisk personal. Det är också viktigt att högskolorna framöver utbildar fler förskollärare än i dagsläget för öka tillgången. Genom stadens satsning på vidareutbildning studerar i dagsläget 14 barnskötare från stadsdelen till förskollärare och ytterligare några studerar vidare genom förskoleenheternas försorg. I stadsdelen finns för närvarande ett stort antal lärarstudenter, vilket också är ett sätt att öka tillgången på förskollärare framöver.

Skolinspektionens bedömning:

Förskolorna arbetar inte tillräckligt för att få ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen och för att ge föräldrarna möjlighet att påverka verksamheten.

Skolinspektionens motivering:

I intervjuer med föräldrar, personal och förskolechefer framgår att det varierar mellan förskolorna huruvida samarbetet mellan förskola och hem fungerar. Många av förskolorna har strategier för att möta föräldrar, ge information och göra föräldrar delaktiga. Det framkommer dock i intervjuer att det finns föräldrar som tycker att det kan vara svårt att framföra sina åsikter till personalen. De uppger också att det inte alltid är så lätt att få kontakt med förskolecheferna för att diskutera frågor som rör verksamheten. En del föräldrar har inte heller blivit erbjudna utvecklingssamtal regelbundet. Vissa föräldrar uppger att förskolan inte presenterar mål, syfte eller planering vilket gör att det kan vara svårt att ha synpunkter på innehållet. Förskolecheferna bekräftar att det finns skillnader mellan förskolorna och att samarbetet med föräldrarna är ett identifierat

utvecklingsområde.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Samverkan med hemmet är ett utvecklingsområde vilket också framgår av föräldraenkäten 2011. Det utgjorde ett viktigt mål i verksamhetsplanen 2011 och ett åtagande för förskolorna i 2011 års lokala verksamhetsplaner. Av föräldraenkäten 2011 går att utläsa att trots de satsningar som förvaltningens förskolor gjort är föräldrarnas nöjdhet med samverkan totalt sett oförändrad jämfört med tidigare år. Samverkan med hemmet utgör därför ett fortsatt område att förbättra. Stadsdelsförvaltningen kommer därför under kommande år att lyfta fram goda exempel från verksamheterna, med förhoppningen att de ska sprida sig till de verksamheter som utifrån svaren i föräldraenkäten inte uppnått goda resultat.

Skolinspektionens bedömning:

Det finns inte i tillräcklig utsträckning ett förtroendefullt samarbete mellan kommunens förskolor, förskoleklasser, skolor och fritidshem.

Skolinspektionens motivering:

Av de intervjuer som genomförts med personal och förskolechefer framkommer att det finns en handlingsplan för hur övergången mellan förskola och skola ska fungera. I vissa fall fungerar kontakten bra och personalen i de berörda verksamheterna har möten för att planera för mottagande och överlämnande av barnen som ska börja skolan. Men ibland fungerar det sämre och kontakten med skolan sker endast på förskolepersonalens initiativ. Vidare uppger förskolans personal att de saknar ett ömsesidigt utbyte med skolan i syfte att stödja och följa upp barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Enligt personal och förskolechefer har det uppstått ytterligare svårigheter att skapa en bra övergång mellan förskola och skola bland annat på grund av det fria skolvalet vilket innebär att fler skolor är inblandade. Personal och förskolechefer efterfrågar en revidering av handlingsplanen för att få bättre förutsättningar att fullgöra uppdraget.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Sedan inspektionen genomfördes har ett nytt samverkansavtal tecknats mellan stadsdelsförvaltningen och Utbildningsförvaltningen. I avtalet ingår en reviderad handlingsplan för övergången förskola skola som i sin tur innebär att en ny mötesform har införts fr.o.m. hösten 2011. Området har delats in i sex områden där lokala samverkansmöten mellan förskola och skola ska ske varje år i oktober. Syftet är att skapa bra kontaktnät och en smidig övergång för de blivande förskoleklassbarnen med speciellt fokus på barn som har en funktionsnedsättning eller särskolebarn. Man ska också ha möjlighet att fånga upp andra konkreta frågor rörande samverkan förskola – skola som bör diskuteras och lösas. Uppföljning av övergången ska också ske där. Grundskolechefen ansvarar för att en rektor kallar till mötena. Protokoll ska föras som skickas till styrgruppen för samverkan för

kännedom. Genom denna styrning kommer säkert också flera spontana eller inplanerade möten att äga rum för samarbete kring enskilda barn.

Skolinspektionens bedömning:

Förskolorna arbetar inte tillräckligt medvetet för att motverka traditionella könsroller och könsroller.

Skolinspektionens motivering:

Av intervjuer med ledning och personal framgår att det förekommer diskussioner i arbetslagen om vad det innebär att motverka traditionella könsroller och könsroller. Många av förskolorna försöker arbeta medvetet med både förhållningsätt och hur de utformar den pedagogiska miljön. Det finns dock förskolor där utgångspunkten för diskussionen inte handlar om vuxnas förhållningsätt. Personalen på dessa förskolor uppger att de tror att de möter pojkar och flickor på samma sätt oavsett kön. Samtidigt säger de att de inte arbetar aktivt för att analysera hur deras förhållningsätt påverkar barnens lek och val i vardagen i ett könsrollsperspektiv.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Förvaltningen är medveten om att genusarbetet inte är lika mycket i fokus som för ett par år sedan då såväl dåvarande Vantör som dåvarande Enskede-Årsta genomförde särskilda projekt kring genusarbetet. Att medvetet arbeta med att motverka traditionella könsroller och könsroller utgör numera en del av likabehandlingsarbetet. Resultatet av Föräldraenkäten 2011 visar dock en minskning med 1 % avseende föräldrarnas nöjdhet med hur pojkar och flickor ges lika möjligheter att utvecklas. Förvaltningen kommer därför att diskutera med förskolecheferna om olika former för att stödja förskolorna att komma vidare i detta arbete. Det finns goda exempel inom stadsdelen som bör lyftas fram.

Skolinspektionens bedömning:

Förskoleverksamheten arbetar inte i tillräcklig utsträckning målinriktat för att förebygga och motverka kränkande behandling. Förskolornas och den pedagogiska omsorgens planer mot kränkande behandling uppfyller inte författningarnas krav.

Skolinspektionens motivering:

Enligt föräldrar och personal finns det vissa förskolor där personalen inte alltid har uppsikt över barnen. Detta leder till att barn kan utsätta varandra för både verbala och fysiska kränkningar. Personalen uppger själva att de inte arbetar tillräckligt aktivt i arbetslagen med värdegrundsfrågor och förhållningsätt som är gemensamma för arbetslagen. Samtliga enheter i Enskede-Årsta-Vantör har likabehandlingsplaner, vilka även fungerar som planer mot kränkande behandling. Planerna som Skolinspektionen tagit del av innehåller oftast en översikt av

åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling, men dessa är generella och det är inte tydligt att de motsvarar de specifika förhållanden som finns på förskolan. Planerna innehåller inte alltid en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder genomförts. Det varierar mellan förskolorna i vilken grad barnen har varit delaktiga i framtagandet.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Förvaltningen har 2010 anordnat utbildningar och tagit fram anvisningar för att säkerställa kvaliteten på ”likabehandlingsplanerna/planerna mot kränkande behandling” och för att stödja förskolorna i att ta fram sina egna planer utifrån en kartläggning av varje förskola och dess förutsättningar. Arbetet har gått framåt men tagit tid. Förvaltningen kommer att ta del av 2011 års reviderade planer för att se om de uppfyller lagkraven.

Skolinspektionens bedömning:

Utemiljön är inte utformad så att det är möjligt för personalen att ha uppsikt över de barn de har ansvar för.

Skolinspektionens motivering:

Genom intervjuer med föräldrar och personal framkommer att det finns oro för barnens säkerhet på några av stadsdelens förskolor eftersom utemiljön är utformad på ett sådant sätt att den försvårar personalens möjlighet att ha uppsikt över barnen. På några förskolor finns det staket som är låga vilket innebär att barnen kan klättra över. Det finns staket som är byggda med tvärsålar på insidan som även de medför risk för att barnen ska kunna klättra.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

I Enskede-Årsta-Vantör strävar man efter att ha så stora, varierande och för barnen intressanta gårdar, som möjligt. Det medför att det är viktigt att förskolecheferna och personalen säkerställer uppsikten av barnen vid uteverksamhet på gårdarna. Cheferna som har förskolor med stora gårdar har uppmanats att väcka frågan och diskutera inspektörernas motivering på arbetsplatsträffar med personalen. En översyn ska ske av staketen på de gårdar som brister påtalats. Den hade redan påbörjats vid tidpunkten för inspektionen och kommer att medföra en förbättring av staketen på ett flertal gårdar.

Skolinspektionens bedömning:

Barngruppernas storlek och sammansättning utvärderas inte kontinuerligt.

Skolinspektionens motivering:

I samtal med förskolechefer och personal framkommer att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdel inte gör någon övergripande uppföljning och utvärdering av barngruppernas storlek och sammansättning. Detta innebär att

stadsdelsförvaltningen har svårt att bedöma gruppernas lämplighet och vilka effekter barngruppernas storlek och sammansättning medför för verksamheterna. Det framkommer också av intervjuer med representanter för personal, förskolechefer och stadsdelsledning att gruppernas storlek och sammansättning i första hand är en konsekvens av kösituationen. Att alla barn ska få en plats är överordnat gruppernas storlek och sammansättning.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Barngruppernas storlek och barnens närvaro kopplat till personaltäthet och lokalernas utformning följs kontinuerligt upp av enhetschefer och stadsdelsförvaltningen. Förskolorna har en flexibel organisation där barnen under dagen delas in i mindre grupper. Antalet inskrivna barn anpassas utifrån barnens behov, lokalernas utformning och personaltätheten. Genom det arbetssätt som förskolorna har, anser förvaltningen att hänsyn kontinuerligt tas till de områden och faktorer som skolinspektionen tar upp i sin rapport. Antalet barn per förskola varierar naturligt över året men behöver däremot inte påverka de gruppkonstellationer som barn befinner sig i under en dag på förskolan. Att alla barn ska få en plats är viktigt och medför att man inte som tidigare kan styra över barnens åldrar vid intagningen, däremot ser man över lokalernas lämplighet och anpassar personaltätheten vid tillfälliga toppar av barnantalet.

Skolinspektionens bedömning:

Lagen om registerkontroll av personal i förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg iakttas inte alltid.

Skolinspektionens motivering:

Lagen om registerkontroll gäller även när vikarier måste anlitas med kort varsel. Registerutdraget ska lämnas till den inom verksamheten som beslutar om att anlita vikarien. I intervjuer med förskolechefer framgår att ett bemanningsföretag ibland används när det behövs vikarier. Vikarier från bemanningsföretaget lämnar utdrag ur belastningsregistret till bemanningsföretaget, men inte alltid till den person i kommunen som ansvarar för anlitaandet.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Staden centralt har för avsikt att ta fram rutiner som säkerställer att utdrag ur belastningsregistret lämnas då vikarier från bemanningsföretag anlitas.

Stadsdelsförvaltningens avslutande kommentar

De brister som skolinspektionen har identifierat gäller ett fåtal avdelningar och förskolor. Vid den muntliga återkopplingen som skolinspektionen gav till förvaltningen var helhetsintrycket en väl fungerande förskoleorganisation i Enskede-Årsta-Vantör. Skolinspektionen gav en bild av att enheterna håller en god kvalitet och är utvecklingsorienterade. Tyvärr angav de inte på vilka förskolor de

uppfattade bristerna fanns varför det är upp till förvaltningen och förskolecheferna att dra egna slutsatser och göra analyser utifrån Förskoleundersökningen och egna utvärderingar i samband med tertialrapporter och kvalitetsredovisningen.

Skolinspektionen beskrev också förskolechefernas höga kompetens och betydelse för utvecklingsarbetet. Förvaltningens uppfattning är också att samtliga förskolechefer arbetar för att kvalitén ska vara hög och jämn inom enheten. Kompetensutveckling erbjuds i mycket stor omfattning och gemensamma satsningar görs. Stadsdelsförvaltningen ser positivt på en god utveckling av stadsdelens förskolor och också på möjligheterna att komma till rätta med de påtalade bristerna.